

«Ще чотири роки... Ми будуватимемо новий середній клас, створюватимемо робочі місця. Ми віримо, що можемо домогтися цього майбутнього разом.

Ми – не просто скупчення червоних і синіх штатів, ми – Сполучені Штати Америки. Ми нагадаємо світові, що живемо в наймогутнішій країні», – заявив президент США Барак Обама, дізнавшись про попередні результати голосування на президентських виборах у США 6 листопада 2012 року. Справді, офіційно результати народного волевиявлення будуть відомі лише 17 грудня 2012 року, коли спеціально обрана колегія вибірників визначить президента і віце-президента США. Проте вже на початку листопада шалька терезів переважила на користь Барака Обами, який здобув 50,79% голосів, тоді як його основний конкурент республіканець Мітт Ромні – 47,48%. Тож співвідношення голосів 538 вибірників становило 332 проти 206, і Мітт Ромні визнав перемогу Обами відразу після підбиття підсумків екзит-полів на Алясці.

15

ДО НОВОЇ «американської мрії»: II раунд

У голосуванні брало участь понад 120 мільйонів виборців. Барак Обама здобув переконливу перемогу в штатах Делавер (59% проти 40%), Флорида (50% проти 49%), окрузі Колумбія (92% проти 7%), а також у штатах Род-Айленд (63% проти 35%), Іллінойс (57% проти 41%), Нью-Джерсі (59% проти 40%), Огайо (50% проти 49%), Вермонт (67% проти 31%), Колорадо (51% проти 47%) тощо. Мітта Ромні підтримали штати Північна Кароліна (51% проти 48%), Кентуккі (60% проти 38%), Теннесі (60% проти 39%), Луїзіана (60% проти 38%), Техас (59% проти 40%). Однак боротьба йшла переважно за виборців, котрі вагалися і кому взагалі було однаково. Хоча, зважаючи на майже 80-відсоткову явку на виборчі дільниці, цих «лежнів», як їх називають на американському політичному сленгу, переконано скоріше риторика кандидата від Демократичної партії.

Однак постійно виникало питання щодо справедливості й прозорості самого проведення виборів, загальний перебіг яких не задовольнив навіть представників місії ОБСЄ. Спостерігачі від Парламентської асамблеї цієї організації, звітуючи перед світовою громадськістю, зауважили, що вибори президента США не можна назвати ані прозорими, ані справедливими, зокрема й тому, що міжнародних спостерігачів пустили тільки в чотири штати.

Окрім того, можливість волевиявлення спотворювалася так званним цензом осілості: щоб узяти участь у виборах, громадянин повинен прожити на території певного штату в середньому від половини до одного року. Тож майже чверть виборців просто не могли проголосувати, хоча й мають американське громадянство. Міжнародними спостерігачами засуджується те, що на виборчих дільницях у США не допускається не тільки веб-трансляція голосування, а й відео- та фотозйомка. Заборонено також користуватися мобільними телефонами. Однак бланки дозволено заповнювати простим олівцем, а таємниця волевиявлення взагалі нівелюється можливістю персоналу спілкуватися з виборцями безпосередньо під час проставлення відміток у бюлетенях. По суті, в такий спосіб можна безперешкодно підрахувати, скільки людей проголосувало за того чи іншого кандидата. Єдиним «плюсом» уважається засекреченість електронної системи голосування, за будь-які спроби втрутитися в роботу якої передбачено покарання у вигляді 10 років позбавлення волі і 50 тис. доларів штрафу. Хоча водночас, коли людина приходить і дізнається, що за неї вже проголосували, члени виборчої комісії пропонують їй просто віддати свій голос замість громадянина із таким само прізвиськом у списку виборців. Отже, демократичність виборів у США ще залишається під великим питанням.

Проте їхні результати та ставлення колишніх претендентів на пост президента до підсумків голосування свідчать про інше. Незважаючи на неабиякий антагонізм поглядів, Барак Обама висловив готовність до співпраці з Міттом Ромні та іншими республіканцями в питаннях, з яких вони не мають розбіжностей. Та, як довела передвиборна кампанія, суперники мають однакові погляди лише щодо оподаткування, систему якого слід послабити для бідних верств населення за рахунок збільшення податкових ставок для багатіїв.

Мітт Ромні вибудував свою передвиборну програму навколо єдиного твердження: дірки в американській економіці – провина Обами, яку зможе виправити лише досвідчений президент. Хоча виборцям таких тверджень було замало. Адже Обама збирався вкласти податкові збори в освіту, високотехнологічний сектор і чисту енергію. А ключовим проектом для нього залишається реформа охорони здоров'я та страхової медицини. Тому цікаво, що мільярдер Джордж Сорос виявився одним із перших, хто привітав Обаму з перемогою, підкресливши, що своїм вибором американці відкинули радикальні погляди. Справді, з початком нового терміну президентства Барак Обама має досить ліберально, без різких кроків розв'язати низку внутрішньо- та зовнішньополітичних проблем, котрі, м'яко кажучи, важливіші, ніж риторика Ромні щодо «російської геополітичної загрози».

По-перше, 1 січня 2013 року набудуть чинності кілька законів про підвищення податків і зменшення державних витрат, що стосуватимуться майже кожного американця, адже можуть спричинити черговий спад усе ще слабкої економіки. Проте якщо члени Конгресу виконуватимуть рекомендації, викладені в допові-

ді Комітету Білого дому з управління і бюджету, зменшивши дефіцит бюджету у фінансовому 2013 році на 109 млрд. доларів (половина яких має бути усунена зі сфери оборони, а 11 млрд., або 2%, – із витрат на федеральну програму *Medicare*), можна сподіватися, що буде досягнуто нового компромісу, завдяки якому країна відступить від краю «фінансової прірви» й одночасно зробить крок у бік скорочення дефіциту федерального бюджету, котрий 2012 року сягнув 1,1 трлн. доларів, або 7% ВВП країни. Навіть на тлі таких обмежень позиція Б. Обами усе-таки здається набагато прагматичнішою, аніж гасла його колишнього конкурента М. Ромні, котрий пропонував узагалі відмінити загальне медичне страхування для американців, повернувши ситуацію часів Рональда Рейгана, коли добробут і багатство «просочувалися» зверху вниз. Адже пропозиції мільонера, підприємця, губернатора ліберального штату Массачусетс Ромні, котрий вважав пріоритетною підтримку корпорацій і свободу фі-

нансових ринків, не надто припали до душі пересічним американцям.

По-друге, Барак Обама і під час другого терміну свого президентства буде змушений працювати з Конгресом, котрий уже чотири роки перебуває у стані політичного паралічу, адже й після парламентських виборів, які відбулися в один день із президентськими, республіканці зберегли контроль над Палатою представників, а демократи мають невелику більшість у Сенаті. Хоча налаштованість на співпрацю спонукає і самих республіканців іти на компроміс із більшістю. Але і в цьому разі позиція президента здається конструктивнішою, аніж радикальні заклики його суперника. Хоча Обамі доведеться дещо змінити команду: Держсекретар США Хілларі Клінтон, як і раніше, має намір залишити свій пост після закінчення першого терміну президентства Барака Обами. Тож йому ще належить назвати ім'я нового глави зовнішньополітичного відомства, найімовірнішими кандидатами на пост якого вважають нинішнього очільника міжнародного

комітету Сенату Джона Керрі та постпреда США при ООН Сьюзан Райс.

За таких кадрових змін зовнішньополітична машина США навряд чи працюватиме гірше.

Протягом попередніх чотирьох років на цьому напрямі Вашингтон відзначився ліквідацією більшості лідерів «Аль-Каїди» в Пакистані та Ємені, в тому числі й Усами бен Ладена; скороченням військової присутності США на Близькому Сході; виведенням військ з Іраку, в результаті якого зникла загроза хаосу або громадянської війни; початком виведення військ з Афганістану. Тож, зважаючи на ризик захоплення рухом «Талібан» влади в Афганістані, США дали зрозуміти, що надання допомоги цій країні триватиме і після 2014 року (кінцева дата виведення військ). До речі, підтримуючи єдність НАТО (на чолі зі США) в намірах подальшого надання підтримки уряду Афганістану після завершення перехідного періоду й передачі відповідальності за питання безпеки в країні Афганським національним силам безпеки, Україна також зацікавлена у продовженні участі

16

Близькосхідний конфлікт. Позиції сторін і 138 держав

Посилаючись на свої резолюції 3210 (XXIX) від 14 жовтня 1974 року та 3237 (XXIX) від 22 листопада 1974 року, в яких, відповідно, Організацію визволення Палестини було запрошено взяти участь у роботі Генасамблеї ООН як представника палестинського народу й надано статус спостерігача, а також беручи до уваги Резолюцію 43/177 від 15 грудня 1988 року, в якій, зокрема, міжнародна спільнота взяла до відома проголошення 15 листопада 1988 року Держави Палестина Національною радою Палестини, після чого в системі Організації Об'єднаних Націй замість назви «Організація визволення Палестини» почали використовувати найменування «Палестина» без шкоди для статусу спостерігача і функцій Організації визволення Палестини в системі ООН, Генасамблея 29 листопада 2012 року «знову підтвердила право палестинського народу на самовизначення й незалежність у його Державі Палестина на палестинській території, окупованій з 1967 року», надавши Палестині статус держави-спостерігача при Організації Об'єднаних Націй.

У день голосування виповнилося 65 років від дня прийняття Генасамблеєю ООН Резолюції 181 про розділення підмандатної британської Палестини на арабську та єврейську держави. Тож у Міжнародний день солідарності з народом Палестини на підтримку Резолюції 67/19 свої голоси віддали

138 держав. 41 країна утрималася від голосування, а 9 висловилися проти схвалення документа. Україна участі в голосуванні не брала.

Окрім Ізраїлю, що резолюцію не підтримали США, Канада, Чехія, Мікронезія, Палау, Панама, Маршаллові острови та Науру. Однак серед ключових союзників Вашингтона на міжнародній арені думки під час голосування розділилися: Франція, Австрія, Норвегія, Португалія та Данія підтримали документ, тоді як Литва, Латвія, Естонія, Молдова, Німеччина, Велика Британія, Нідерланди, Польща, Словаччина, Словенія, Хорватія та Румунія утрималися від голосування. Російська Федерація та Китай проголосували за резолюцію. Тож стратегічним союзником Ізраїлю, котрий доволі жорстко відстоюватиме позицію останнього в міжнародній політиці, наразі залишаються США, бо навіть основні послідовники їхньої політики в Європі (як-от Велика Британія чи Німеччина) віддали перевагу єдиному курсу в рамках ЄС на противагу відстороненню від узгодженої позиції об'єднання, котре й так переживає нині нелегкий етап інтеграційного розвитку.

Отже, більшість держав світу підтвердили необхідність мирного вирішення палестинського питання шляхом: по-перше, повернення Ізраїлем територій, окупованих із 1967 року (включаючи Східний Єрусалим); по-друге, реалізації невід'ємних прав

палестинського народу на самовизначення та створення незалежної держави; по-третє, справедливого розв'язання проблеми палестинських біженців, повного припинення всієї поселенської діяльності на окупованій території Палестини (включаючи Східний Єрусалим, анексію якого не визнала міжнародна спільнота) й урегулювання шляхом переговорів статусу Єрусалима як столиці двох держав. Окрім того, в резолюції наголошено на важливості реалізації «принципу співіснування двох держав», а саме: незалежної, суверенної, демократичної, неподіленої і життєздатної Держави Палестина, що розвивається пліч-о-пліч з Ізраїлем в умовах миру та безпеки. Було також висловлено надію на те, що Рада Безпеки позитивно розгляне заяву про прийом Держави Палестина в повноправні члени Організації Об'єднаних Націй, подану 23 вересня 2011 року.

По суті, це рішення міжнародної спільноти вже підвищило статус колишнього «суб'єкта-спостерігача» до рівня Ватикану, котрий в ООН також є державою-спостерігачем. Такий крок поки що не матиме юридичних наслідків безпосередньо для Держави Ізраїль чи інших учасників світового політичного процесу, проте надає Палестині низку дипломатичних переваг. Віднині вона матиме всі права країни-члена ООН, окрім можливості брати участь у голосуванні; зможе

в міжнародних зусиллях в Афганістані. Наразі наша держава активно залучена до процесу планування нової місії під проводом НАТО у форматі «28+6» (28 країн-членів та 6 держав-партнерів альянсу: Фінляндія, Швеція, Австралія, Нова Зеландія, Грузія та Україна), що, безперечно, сприятиме виробленню оптимальних політичних і військових рішень на довготривалу перспективу. Тим паче, що 18 вересня 2012 року Верховна Рада України схвалила Закон № 5286-VI «Про внесення змін до деяких законів України щодо участі Збройних Сил України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки», що дозволяє українським воювачам брати участь не тільки в гуманітарних і миротворчих місіях, а й у бойових операціях. Тож офіційний Київ розраховує на ще «тіснішу» співпрацю з альянсом та Сполученими Штатами.

Нерозв'язаною сьогодні залишається хіба що проблема Ірану: на його території перед Вашингтоном постають щонайменше два виклики – поширення тероризму та небезпека створен-

ня зброї масового знищення. Проте ці загрози тісно пов'язані з низкою інших регіональних небезпек – забезпеченням безпеки в Іраку, сприянням мирному врегулюванню палестинської проблеми, боротьбою з тероризмом, запобіганням ядерному розповсюдженню та вільним доступом до енергетичних ресурсів. Останнє, до речі, має стати ключовою сферою відносин США–Європейський Союз, адже обидва партнери повинні якнайшвидше покласти край монополії російського «Газпрому» на європейському ринку енергоресурсів. Хоча Обама тут обрав неконфронтаційну, доволі гнучку стратегію «поглиблення перезавантаження» відносин між країнами, чим задоволені і президент РФ Володимир Путін, і прем'єр країни Дмитро Медведєв. Тож бодай зовні взаємини двох контрагентів здаються «ненапруженими».

Єдиним чинником, що викликає стурбованість міжнародної спільноти у зв'язку з президентськими виборами у США, залишається стабільність долара та, відповідно, коливання курсів наці-

ональних валют щодо американської. Найімовірніше, перемога Барака Обами означатиме певнену «емісію долара, що підтримуватиме вартість американської валюти». Хоча, наприклад, співвідношення курсу долара та української гривні насамперед залежить від внутрішньої економічної політики України. В разі ж, якщо не буде вирішено питання з обслуговуванням зовнішнього боргу США, поглибиться фінансова криза економіки окремих штатів, що позначиться на світових ринках і призведе до обвалу курсу гривні відповідно.

Отже, після проведення чергових президентських виборів у США отримуємо продовження попереднього курсу на зовнішньо- та внутрішньополітичну стабільність, основою якої має стати втілення ключових передвиборних обіцянок Барака Обами у поєднанні із реалізацією найважливіших інтересів офіційного Вашингтона. Однак сподіватися, що політика демократів на зовнішньополітичній арені надто відрізнятиметься від позиції «яструбів», навряд чи варто.

17

вступати до міжнародних організацій, що діють під егідою ООН, зокрема й до Міжнародного кримінального суду (МКС) у Гаазі, де отримає право висувати обвинувачення у воєнних злочинах. Хоча Ізраїль і не визнає юрисдикції цього суду, на практиці наслідки палестинських позовів можуть ускладнити перебування ізраїльтян у країнах, де юрисдикція МКС визнається на державному рівні. До того ж резолюція Генасамблеї ООН офіційно закріпила за палестинськими територіями статус окупованих, а не спірних, як про це заявляє Ізраїль. Тож палестинці дістануть також можливість задіяти стосовно Ізраїлю норми IV Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни (котра передбачає гуманне поводження з населенням, що перебуває на окупованій території, і захищає його права); або ж звернутися до Комітету ООН з ліквідації расової дискримінації із заявою про розслідування створеної Ізраїлем системи апартеїду.

Однак навряд чи «перемога» палестинських дипломатів прискорить розгортання мирних переговорів із Ізраїлем щодо врегулювання близькосхідної проблеми. Скоріше такі «односторонні дії» палестинців матимуть зворотний ефект, адже вони порушують домовленість про ведення мирних переговорів, що її досягли сторони 1993 року в Осло. Тож на засіданні ізраїльського уряду 2 грудня 2012 року рішення Генасамблеї названо «безглуздом і таким, що аж ніяк не скорегує реалії на місцях» і, відповідно, «не змінить становища спірних районів, не затвердить і не скасує жодних прав Держави Ізраїль та єврейського народу на його зем-

лю». Посилаючись на трансформацію демографічної ситуації та міркування безпеки, Тель-Авів доводить неможливість відновлення лінії розмежування, що існувала між 1949 і 1967 роками. Тому ізраїльська влада вже санкціонувала зведення трьох тисяч «одинок житла» для єврейських поселенців у Східному Єрусалимі й загрожує припинити передачу податків, які вона збирає від імені та для потреб Палестинської національної автономії.

«Можу запевнити, що наша реакція буде дуже ефективною. Вона не повинна бути гучною... Не в наших інтересах і звичках «стрясати повітря кулаками». Потрібно діяти без зайвого шуму, але ефективно», – сказав глава зовнішньополітичного відомства Ізраїлю Авігдор Ліберман, коментуючи плани ізраїльтян щодо подальшої взаємодії з Палестиною.

Цю позицію підтримують і Сполучені Штати Америки – найбільший та найвпливовіший союзник Тель-Авіва. Білий дім вважає, що для здобуття державності палестинцям спочатку потрібно дійти компромісу на переговорах з Ізраїлем. Тож не дивно, що, користуючись правом вето протягом усієї історії розгортання арабо-ізраїльського конфлікту, США заблокували в Раді Безпеки ООН майже 40 резолюцій, які критикують дії Ізраїлю. За даними Секретаріату ООН, із 1947 року до завершення холодної війни більш як половина з 690 резолюцій, ухвалених Генасамблеєю ООН, стосувалися Близькосхідного конфлікту. Однак вони не сприяли врегулюванню ситуації в регіоні, бо не мали статусу міжнародного акта й були проігно-

вовані Ізраїлем, що завше мав підтримку Вашингтона. Тож і останнє рішення Генасамблеї постійний представник США при ООН Сьюзан Райс назвала «контрпродуктивним».

Росія, навпаки, підштовхуватиме сторони до діалогу й намагатиметься активізувати «близькосхідний квартет» (Росія, США, ООН та Євросоюз) міжнародних посередників.

«Нині дуже важливо, щоб ця подія була переведена в конструктивне русло», – зазначив постійний представник Росії при ООН Віталій Чуркін.

За його словами, палестинці запевнили Москву, що вони «не використовуватимуть цю подію для якихось спроб ізолювати Ізраїль» і прагнутимуть відновлення палестино-ізраїльських переговорів.

«Сподіваємося, що Ізраїль також сприйме це як серйозний сигнал міжнародної спільноти, яка втомилася від неврегульованості палестино-ізраїльського конфлікту», – додав В. Чуркін.

Тож виходить, що підвищення статусу Палестини в ООН розділило думки ключових гравців світової політики й вони опинилися «по різні боки барикад». Ізраїль, підтримуваний США, у принципі, спроможеться ще деякий час витримувати натиск більшості країн. Проте і позиція РФ, і наслідки «арабської весни» свідчать: розстановка сил у регіоні змінюється не на користь єврейської держави, котра наразі повинна бодай не втратити останніх регіональних союзників, як-от Єгипет чи Туреччину, і, звісно ж, намагатися вирішити палестинське питання мирним шляхом. Тепер уже остаточно.